
DANIEL CIUGUREANU (1885-1950), PERSONALITATE MARCANTĂ A NEAMULUI ROMÂNESC

Anatolie Povestca

Cuvinte-cheie: doctor, patriot, om politic, unire, martir.

Datoria oricărui cercetător în istorie este să scoată din anonim eroii care au fost tăinuți de regimul comunist decenii la rând. Istoriografia sovietică, aflată timp de decenii într-o voită contradicție cu adevărul istoric, a descris cu culori negre „perioada ocupației românești” a teritoriului dintre Prut și Nistru. Numele unei întregi pleiade de luptători pentru drepturile naționale și cetățenești ale basarabenilor au fost defăimate și eliminate din circuitul valorilor spirituale și naționale (Postică 2008, 319). Majoritatea cititorilor cunosc sau au auzit de Ion Inculeț, Pantelimon Erhan, Ion Buzdugan, Pantelimon Halippa, Ioan Pelivan. Puțini cunosc sau au auzit de Daniel Ciugureanu, dar și mai puțini știu despre faptele și acțiunile sale. Daniel Ciugureanu – personalitate notorie a neamului românesc, a făcut parte din generația Unirii, alături de marii corifei ai epocii respective, contribuie la împlinirea dezideratului tuturor românilor, cel de întregire a teritoriilor naționale. Unirea Basarabiei cu România a fost visul, idealul său politic la care a luptat cu ardoare toată viața, afirmând că nu există provincie mai românească decât Basarabia, că aceasta este o parte vie a unui corp prin care pulsează sânge din aceeași inimă. Daniel Ciugureanu a fost unul dintre oamenii de seamă ai vieții politice românești din prima jumătate a secolului al XX-lea, personalitate care a contribuit esențial în Unirea Basarabiei cu România.

S-a născut la 9 decembrie 1885, la Șirăuți, jud. Hotin. Absolvește școala primară din satul natal, frecventează cursurile liceale de la Bălți, urmează Seminarul teologic de la Chișinău (1902-1905), apoi Facultatea de Medicină a Universității din Kiev (1905), pe care o absolvește obținând titlul de medic chirurg-urolog și, doctoratul în medicină (1913). În mediul academic, tot mai des, se vehiculează ideea precum că Daniel Ciugureanu nu ar fi obținut titlul de doctor în medicină. Prin decizia Consiliului profesoral al Facultății de

Medicină din Kiev din 16 octombrie 1912, îi este conferit titlul de medic (Tașcă 2018, 18). Dat fiind faptul că se aflau într-un mediu geografic unde limba rusă se vorbea și se vorbește în continuare iar cuvântul „medic” în traducere înseamnă „doctor”, probabil că își atribuisese sintagma doctor Daniel Ciugureanu. Paralel cu studiile la 1908, participă la înființarea Asociației studenților moldoveni *Deșteptarea*. Din acest cerc au făcut parte Alexei Mateevici, Simion Murafa, Ștefan Ciobanu, Dimitrie Bogos. Lupta pentru drepturile naționale și idealurile sociale ale românilor basarabeni au fost drept obiective prioritare în cadrul constituirii acestei asociații. Este urmărit de poliția secretă țaristă pentru atitudinea sa critică în problema raporturilor dintre Rusia țaristă și România. Drept urmare, în 1912 este exilat în Siberia pe câteva luni din cauza viziunilor sale unioniste. Revenind la baștină, în 1913 practică chirurgia la spitalul din satul Vornicenii, Strășeni. Înființează împreună cu alți patrioți revista *Cuvânt Moldovenesc* (1913) și gazeta *Cuvânt Moldovenesc* (1914) (foto 1)¹. Această publicație a avut un mare rol în viața spirituală a Basarabiei. În 1914, continuă practicarea chirurgiei la spitalul din orașul Hâncești. În 1915, fiind urmărit de către ohranka țaristă, este nevoit să se ascundă, astfel timp de doi ani nu avem nici o informație despre activitatea sa (Negrei 2007, 25).

În aprilie 1917, un grup de intelectuali și funcționari moldoveni au pus bazele Partidului Național Moldovenesc, care își propunea să lupte pentru dobândirea drepturilor cetățenești și naționale pentru moldovenii din Basarabia și de dincolo de Nistru. Printre fondatorii Partidului s-a remarcat și Daniel Ciugureanu. A participat la diferite congrese, conferințe, întâlniri prin care s-a pregătit terenul pentru obținerea autonomiei Basarabiei în octombrie 1917, constituirea Sfatului Țării la 21

¹ Aceasta, precum și fotografiile nr. 3-8, 17, 18, au fost puse la dispoziție de către domnul Vitalie Ciugureanu, strănepotul prim-ministrului Daniel Ciugureanu, cărui îi aducem sincerele noastre mulțumiri și pe această cale.

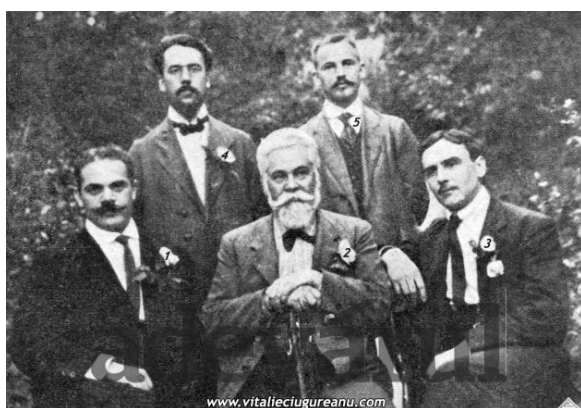

Foto 1. Fondatorii ziarului „Cuvânt Moldovenesc”, Chișinău, 1913. Simion Murafa (1), Nicolae Alexandri (2), dr. Daniel Ciugureanu (3), Pantelimon Halippa (4), Gheorghe Stârcea (5) (după: www.vitalieciugureanu.com).

noiembrie 1917 și formarea Republicii Democratice Moldovenești la 2 decembrie 1917.

Între 20-27 octombrie 1917, în Casa Eparhială de la Chișinău² (foto 2), are loc Congresul soldaților moldoveni la care au participat aproximativ 1000 de delegați din diferite unități militare. Congresul a hotărât crearea Sfatului Țării – organ suprem de conducere al Basarabiei. În acest scop a fost format un Birou de organizare din care a făcut parte și Daniel Ciugureanu. Datorită muncii pline de abnegație depusă de acest Birou, Sfatul Țării și-a putut deschide ședința inaugurală la 21 noiembrie 1917. Daniel Ciugureanu a fost deputat în Sfatul Țării de la 21 noiembrie 1917 până la 16 ianuarie 1918 (din *Lista deputaților după procesele-verbale ale ședințelor în plen ale Sfatului Țării*, înregistrat cu nr. 48) (Țurcanu 2016, 801)³.

² FB 24563-22, Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Această perlă a urbanismului Chișinăului de la începutul secolului trecut se afla în locul clădirii guvernului Republicii Moldova din zilele noastre. Casa eparhială (Palatul Mitropolitan, Casa Serafimov), a fost o clădire în stil neobizantin cu trei etaje din piatră și cărămida, construită între anii 1910-1911 cu binecuvântarea și cu purtarea de grijă a Arhiepiscopului Chișinăului – Serafim Ciciagov. Avea cea mai bună sală de concert din Basarabia. Aici, între 20-27 octombrie 1917, și-a ținut lucrările Congresul Militarilor Moldoveni. Parterul se dădea în arendă, acolo fiind amplasate diferite magazine și servicii. Măreța clădire din centrul Chișinăului interbelic, a avut de suferit distrugerii mari, în urma celui de-al Doilea Război Mondial, fiind aruncată în aer de către sovietici în 1941, unele surse menționează anul 1944 drept an al distrugerii definitive a acestei clădiri.

³ A fost sau nu Daniel Ciugureanu deputat în Sfatul Țării? Detalii la acest subiect aflați din articolul istoricului M. Tașcă, *Daniel Ciugureanu - prim-ministru al independenței și al Unirii Basarabiei cu România*, apărut în Revista română, Anul XXIV, nr. 1-2, p. 19, Iași, 2018.

A fost însă o autonomie fragilă și o republică provizorie. Revoluția bolșevică stârnește haosul nu numai în Rusia, ci pe întreg cuprinsul fostului Imperiului Rus. Armata rusă, angajată prin tratate de alianță să susțină frontul de răsărit, trădează Antanta și părăsește frontul, fărâmițându-se în bande de prădători și asasini de nestăpânit în tânăra Republică Moldovenească, fără armată și fără susținere din afară. Nici atmosfera din interiorul Sfatului Țării, divizat în două tabere adverse, nu era stabilă. În componența Sfatului Țării se relevau două grupări: Blocul Moldovenesc, care opta pentru unirea Republicii Democratice Moldovenești cu România și Frațiunea Țărănească, care opta pentru autonomie în cadrul unei viitoare federații ruse. În aceste condiții Blocul Moldovenesc din Sfatul Țării, avea de luptat împotriva haosului rusesc, împotriva tendințelor anexioniste ucrainene, împotriva forțelor retrograde interne cerând guvernului român ajutorul armatei pentru a pune capăt haosului creat de bolșevici, soldându-se cu intrarea trupelor române la Chișinău. În aceste condiții are loc căderea primului guvern condus de Pantelimon Erhan (2 decembrie 1917 - 13 ianuarie 1918). Daniel Ciugureanu, aflat în fruntea Blocului Moldovenesc, este ales de către Sfatul Țării în calitate de Președinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Democratice Moldovenești (16 ianuarie 1918-27 martie 1918). În acele momente cruciale, Daniel Ciugureanu în calitate de șef al guvernului deleghează pe Teofil Ioncu în Petrograd pentru a respinge pretențiile teritoriale ale Radei Ucrainene față de tânărul stat creat, iar el la Chișinău reușește să determine Sfatul Țării să proclame la 24 ianuarie 1918 independența Republicii Democratice Moldovenești, emițând și un act diplomatic de recunoaștere a independenței următoarelor state: Anglia, Australia, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Grecia, Italia, Norvegia, Olanda, Portugalia, S.U.A., Spania, Suedia, Turcia. Fără efortul acestui mare patriot, Unirea dintre Prut și Nistru cu Țara s-ar fi împlinit cu mult mai târziu de 27 martie 1918 sau nu s-ar fi împlinit deloc (Baciu 2017, 45).

În timpul mandatului său de șef al guvernului întreprinde mai multe vizite la Iași, întâlnindu-se cu oficiali români prezentând și susținând planul Unirii Basarabiei cu România, operă împlinită la 27 martie 1918. Regele Ferdinand I a trimis lui Daniel Ciugureanu, Președintele Guvernului, și lui Ion Inuleț, Președintele Sfatului Țării, câte o telegramă de felicitare pentru mărețul act. *Aduc*

Foto 2. Casa Eparhială din Chișinău (MNIM, FB 24563-22).

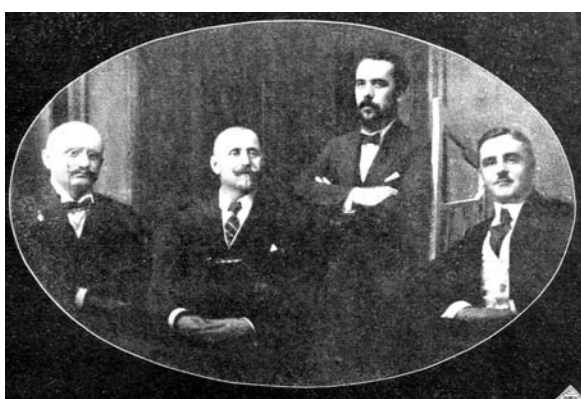

Foto 3. Delegația basarabească prezentă la Iași pentru a înmâna regelui Ferdinand I actul Unirii Basarabiei cu România. Ștefan Ciobanu, Ioan Pelivan, Pantelimon Halippa, dr. Daniel Ciugureanu (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

Foto 4. Actul Unirii Basarabiei cu România (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

prinosul meu de călduroase mulțumiri domniilor voastre și Sfatului Țării, a cărui patriotică sforțare a fost încoronată cu succes. Delegația basarabească compusă din Daniel Ciugureanu, Ștefan Ciobanu, Ion Pelivan, Pan Halippa a prezentat regelui Ferdinand I, Actul Unirii (foto 3, 4). Conform condițiilor Unirii, Basarabia urma să aibă asigurați doi reprezentanți proprii în guvernul României. După Unire, a demisionat din funcția de premier pentru a intra în guvernul României ca reprezentant al Basarabiei. La 9 aprilie 1918, printr-un decret regal, Regele Ferdinand I i-a numit pe Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu miniștri în guvernul României pentru Basarabia (Țurcanu 2018, 268-269).

Daniel Ciugureanu a fost ministru fără portofoliu în guvernul Alexandru Marghiloman (19 martie 1918 - 05 noiembrie 1918), în guvernul general Constantin Coandă (06 noiembrie 1918 - 12 de-

cembrie 1918), în guvernul Ion I.C. Brătianu (12 decembrie 1918 - 27 septembrie 1919), și în guvernul general Arthur Văitoianu (27 septembrie 1919 - 30 noiembrie 1919) (Postică 2008, 320-321). În timpul mandatelor sale de ministru, Daniel Ciugureanu împreună cu Ion Pelivan, ministru de externe al Basarabiei, participă la Conferința de Pace de la Paris din 1919 și Tratatul de la Paris (1920), unde s-a pus punctul definitiv în chestiunea Unirii Basarabiei cu România, a promovat și susținut unirea provinciilor românești cu România, a militat pentru apărarea integrității teritoriale a României și sporirea prestigiului ei în lume. În 1920, apare lucrarea *Problema rusă față de interesele europene și române*, publicată la editura „Glasul Țării” de la Chișinău, unde expune succint câteva puncte referitor la ruși și intențiile lor. Îi cunoștea foarte bine pe ruși, a fost arestat de ei, a trăit pe timpul dominației țariste, a văzut trădarea rusească, a văzut bolșevismul la el

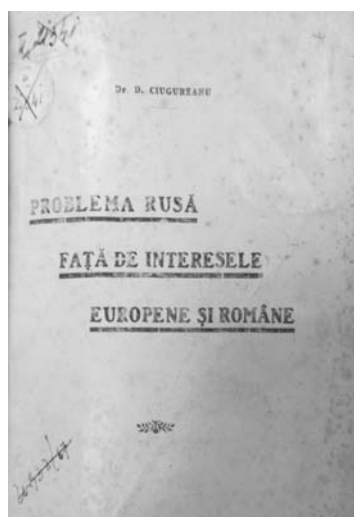

Foto 5. Foaia de titlu a lucrării lui dr. Daniel Ciugureanu, *Problema rusă față de interesele europene și române*, Chișinău: Editura „Glasul Țării”, 1920 (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

Foto 6. Redacția ziarului „Cuvântul Basarabiei”, Primăria, Chișinău, România. Cursa de automobile Chișinău-Hâncești, 29 iunie 1929. Daniel Ciugureanu (1), proprietarul și directorul ziarului „Cuvântul Basarabiei”, Dumitru Ermolinschi (2), proprietarul automobilului Marmon 78 Spedster (după: www.vitalieciugureanu.com).

acasă, vedea mult mai bine și înțelegea mult mai repede și mai profund decât alți oameni politici de atunci cum bolșevismul poate deveni o forță uriașă, care să aducă teroare asupra multor popoare ale lumii. Lucrarea a fost interzisă de regimul comunist până la 1989 și neglijată de ambele state românești după 1989 (foto 5) (Tarlapan 2010, 17). A fost condamnat în 1926 la moarte în contumacie de regimul bolșevic, adică fără proces de judecată, dar ruperea de Imperiul Rus l-a scăpat temporar de persecuție (Baciu 2017, 46). Între 1922-1923, Daniel Ciugureanu a fost Vicepreședintele Camerei Deputaților din București. Demisionează din această funcție în semn de protest, legat de Constituția din 1923. Între 1924 și 1937, Daniel Ciugureanu a fost proprietarul și directorul ziarului „Cuvântul Basarabiei” de la Chișinău (foto 6). În 1927, Ciugureanu a fost medic primar al Serviciului de Urologie pe lângă Spitalul „Regina Maria” din Chișinău. În 1928, cu ocazia inaugurării monumentului lui Ștefan cel Mare din Chișinău, dedicat comemorării a 10 ani de la realipirea Basarabiei cu Patria-Mamă, alături de Mesajele Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui găsim și cuvântarea lui Daniel Ciugureanu în numele deputaților Sfatului Țării (foto 7). A fost parlamentar în mai multe legislaturi. Deputat cu patru mandate în perioada 1919-1933 (deputat de Chișinău 1919, deputat de Cetatea Albă 1922,

deputat de Lăpușna 1926, deputat de Hotin 1931), senator de Tighina 1933, vicepreședinte apoi Președinte al Senatului României Mari 1936-1937 (Colesnic 2004, 166-167; Chișinău 1997, 151). În 1932, se stabilește cu traiul la București (foto 8). Trăind și activând după Unire în Basarabia, Ciugureanu în tot acest timp a rămas fidel ideilor și aspirațiilor naționale, dar a constatat că acele reforme, schimbări la care aspirau să fie făcute în Basarabia, rămâneau cu mult în urmă față de realizările din Regat. Astfel, în februarie 1932, printr-un Memoriu⁴, Ciugureanu îl informa pe Carol al II-lea despre condițiile de trai și situația reală din Basarabia, care pe departe nu erau cele așteptate de marea majoritate a locuitorilor, oferind și o cale de rezolvare, de ieșire din această criză. Memoriul era redactat pe 28 de pagini. De la bun început venea cu o constatare dură, pe care mulți din România nu erau gata s-o accepte la acel moment. *„Rusia sovietică nu va renunța niciodată la pretențiile sale de a intra în posesia Basarabiei, chiar și în cazul în care diplomația română, ar fi reușit să ajungă la semnarea unui acord cu URSS, care să asigure frontierele actuale, acesta ar fi fost desființat de liderii sovietici*

⁴ Arhivele Naționale Istorice Culturale (ANIC), Fond Direcție Generală a Poliției, Dosar 1/1932, Memoriul din februarie 1932.

MESAJE REGALE ȘI COMUNICATE
ALE CASEI M. S. REGELUI
SERBĂRILE DELA CHIȘINĂU

Comemorarea a 10 ani dela realipirea Basarabiei
la Patria-Mamă și inaugurarea statuei lui
Ștefan-cel-Mare

Sâmbătă, 28 Aprilie 1928, la ora 14,15, Înălții Regenți: A. S. R. Principele Nicolae, I. P. S. S. Patriarhul Miron și d. George Buzdugan, însoțiți de Casa Regală, au plecat cu un tren regal din București la Chișinău, spre a asista la serbările pentru comemorarea a 10 ani dela realipirea Basarabiei la Patria-Mamă.

Duminică, 29 Aprilie, la ora 8,30, trenul intră în gara Chișinău, în sunetul muzicii care cântă imnul regal și a uralelor și aclamațiilor mulțimii. Pe peron așteptau așezați pe grupuri: Guvernul, Parlamentul, vechii deputați ai Statului Țării din Basarabia, foștii prim-miniștri și miniștri, Înălții prelați, Înălții dregători, ofițeri generali și superiori precum și o companie de onoare cu drapel și muzică.

Înălții Regenți scoborând din tren sunt întâmpinați de d-l Primar al orașului, care le oferă tradiționala pâine și sare și Le ură bun sosit.

După ce Înalta Regență primește raportul d-lui General Comandant al corpului III armată și trecu în revistă compania de onoare, este salută în numele vechilor deputați ai Statului Țării, de d-l Dr. D. Ciugureanu, cu următoarea cuvântare:

Înălți Regență,

Imi dați voie, ca în numele Statului Țării și ca fost șef al guvernului Basarabiei independente, să vă zic -Bine a-Ți venit-. Această clipă solemnă, în care ne este dat să primim și să salutăm pe ocrotitorii și îndrumătorii micului nostru Rege, trezește multe amintiri, dar toate aceste amintiri se concentrează în jurul personalității puternice a răposatului Rege Ferdinand, sub scutul căruia am adus noi în Martie 1918, această țărișoară, a cărei soartă ne-a fost încredințată atunci de poporul ei. Este momentul oportun să afirm cu mândrie că nici unul din aceștia toți, pe cari îi vedeți adunați în întâmpinarea Domnilor-Voastre, nu au șovăit cătuși de puțin atunci când li s'au cerut să facă actul de dreptate istorică. L'au făcut pe deplin, l'au făcut în toată conștiința și entuziasmul unui popor care, deși smuț cu sîla și ținut peste 100 ani sub domnie străină, a dovedit că sângele apă nu se face.

Acest entuziasm însă, acest avânt național a fost întârît prin convingerea pe care am avut-o cu toții că aducând Basarabia la picioarele Tronului, vom găsi ocrotirea Marelui Rege, apărarea armatei române și dragostea poporului frățesc.

2

Înălți Regență,

Astăzi speranțele întregului neam românesc se îndreaptă către acea odraslă regească, pe care Domniile-Voastre o reprezentați aci. Noi basarabienii împărțind în totul credințele și speranțele poporului român, vă dorim din tot sufletul să puteți îndeplini până la sfârșit sarcina pusă pe umerii Domnilor-Voastre de către Regele Ferdinand și națiunea română:

I. P. S. S. Patriarhul României mulțumește cu următoarele cuvinte:

« Înalta Regență a cărei misiune grea e de a ocroti creșterea micului Rege Mihai I, sozotește că Dumnezeu a voit astfel, ca într-o zi cu soare și de mulțumire, să vie întâi în Basarabia, care cea dintâi s'a unit cu Țara-Mamă. Înalta Regență vă mulțumește pentru buna primire pe care l-ați făcut-o ».

În mijlocul aclamațiilor generale, Înalta Regență se îndreaptă spre ieșirea din gară pentru a merge la Sf. Mitropolie, unde avea să se officieze un Te-Deum. Pornirea din gară se face în cortegiul în ordinea următoare:

Prefectul Poliției cu Comandantul Pieței;
Trei plutoane de cavalerie;
Automobilul cu A. S. R. Principele Regent și Comandantul Corpului III armată;
Automobilul cu I. P. S. S. Patriarhul României cu I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei.
Automobilul cu d-l Buzdugan cu Primarul orașului.

Trei plutoane de cavalerie.
Pe tot parcursul drumului, pe trotuare, la balcon, la ferestre, mulțimea entuziasmată aclamă viu Înalta Regență.

Orașul înmărațat în haină de sărbătoare e împodobit cu drapele naționale, cu ghirlande de brad, flori, covoare naționale, arcuri de triumf, cu inscripții și urări.

Bărbați, femei, copii cu mici drapele tricolore, iau parte cu tot sufletul la înălțatoarea manifestare națională.

La intrarea cortegiului în curtea Mitropoliei, clopotele sună. Înalta Regență este primită de: guvern, parlamentari, Înălții dregători ai Statului și ofițeri generali, iar la intrarea în biserică este întâmpinată de către I. P. S. S. Mitropolitul Guriei al Basarabiei cu Sfânta Cruce. Înalta Regență ia loc în tronurile regale și îndată se începe officierea serviciului divin.

După terminarea Te-Deumului I. P. S. S. Mitropolitul Guriei a rostit următoarea cuvântare:

Înălți Regență,

Cristos a înviat!
Bine ați venit!
Ne bucurăm mult și adânc, că ați venit în numele Maestății Sale Regelui Mihai I, să prezidați sărbătorirea de 10 ani dela unirea Basarabiei cu Țara-mamă România.

Foto 7. Cuvântarea dr. Daniel Ciugureanu, publicată în Monitorul Oficial nr. 104 din 9 mai 1928, cu ocazia inaugurării statuii lui Ștefan cel Mare de la Chișinău, dedicată comemorării a 10 ani de la realipirea Basarabiei la Patria-Mamă, alături de Mesajele Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

cu primul prilej”. Conform ideii lui Ciugureanu, „scopul Moscovei era nu simpla recâștigare a Basarabiei, sovieticii ținteau distrugerea întregii României, care era o barieră în extinderea comunismului în partea de Sud-Est a Europei, iar Basarabia ar fi fost tocmai pretextul pentru o intervenție militară împotriva statului român” (Basciani 2018, 292-296). Nu cunoaștem care a fost răspunsul regelui sau dacă a existat vreun răspuns, cunoaștem însă consecințele acelei politici promovate care a dus la instaurarea unei

dictaturi regale în România, soldată cu rapturile teritoriale din 1940. În 1938, Daniel Ciugureanu a fost medic primar al Serviciului de Urologie pe lângă Spitalul „Dr. I. Cantacuzino” din București, tot atunci a devenit inspector general sanitar tehnic în specialitatea chirurgie și urologie pe lângă Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale. După cedarea Basarabiei către U.R.S.S. (1940), circa 120000 de basarabeni și bucovineni s-au refugiat în capitala României și în alte locuri din țară. În București a fost înființat „Cercul Ba-

Foto 8. Cavalerul Ordinului Ferdinand I, dr. Daniel Ciugureanu (7), împreună cu Nicolae Iorga (1), MS Regina Maria (2), MS Regele Carol II (3), ASR Principele Mihai (4), Iuliu Maniu (5), Mihai Popovici (6), Ion Nistor (8), 24 ianuarie 1932, București (după: www.vitalieciugureanu.com).

sarabenilor”, având drept scop ajutorul material al refugiaților basarabeni și plasarea lor în câmpul muncii (Baciu 2017, 44). În anii celui de-al Doilea Război Mondial a participat în calitate de medic militar în grad de colonel pe frontul din Est, pensionându-se în 1946 (Negrei 2007, 27). Printr-o singură operațiune de amploare, pregătită și desfășurată minuțios, cu concursul direct al Partidului Comunist din România, aflat la putere, dirijați din umbră de consilierii sovietici bine pregătiți, au fost arestate în „Noaptea Demnitarilor” între 5/6 mai 1950, de către securitatea comunistă cca 90 de persoane calificate, în limbajul oficial (politic) de moment ca *foști miniștri și înalți funcționari de stat în guvernele burgheze ale României, activiști importanți ai partidelor reacționare*. Printre cei arestați au fost și oameni politici originari din Basarabia, participanți nemijlocit la Unirea din 1918. Menționăm pe Panteimon Halippa, Ioan Pelivan, Ioan Rășcanu și pe Daniel Ciugureanu. În cadrul aceleiași operațiuni urma să fie arestat și Anton Crihan, însă, precaut din fire, când au sosit securiștii la adresa indicată, n-au mai găsit pe nimeni. Anton Crihan reușise să părăsească România. Conform mărturiilor istoricilor Constantin C. Giurescu și Ion Nistor, Daniel Ciugureanu ar fi decedat la 6 mai 1950 în localitatea Turda, în timpul transportării foștilor demnitari de stat la închisoarea Sighet, suferind un atac de congestie cerebrală. Potrivit evidenței Securității comuniste, a decedat la 19 mai 1950,

în penitenciarul Sighet (Constantin, Negrei, Negru 2012, 215-216). Moartea lui Daniel Ciugureanu a survenit în circumstanțe suspecte. Cercetând actele de deces, se constată tendința de falsificare intenționată și ignoranța scribilor în completarea actelor. Conform actelor de deces (au existat două astfel de acte, emise în perioade diferite, unul se păstrează în familia Ciugureanu, altul la închisoarea Sighet), tatăl lui nu mai e Alexandru ci Gheorghe, mama nu mai e Ecaterina ci Ana, data și luna nașterii nu mai sunt 9 decembrie 1885, ci 10 martie 1885, la rubrica „ocupație” este scris „fără ocupație” (Tarlapan 2010, 15; Roșca 2010, 172-178) (foto 9-16)⁵. Se presupune că ar fi fost îngropat în „Cimitirul săracilor” din Sighetul Marmației. În Cimitirul fără de morminte, a fost sfințită o Troiță din lemn de stejar având pe una din părți basorelieful lui Daniel Ciugureanu (foto 17). Deoarece mormântul lui n-a fost descoperit, la închisoarea din Sighet, a fost instalată o cruce, iar în Cimitirul Cernica București, fiul său Gheorghe Ciugureanu, a înălțat un cenotaf (foto 18) (Roșca 2010, 184-188). În vara anului 2017, a fost dezvelit bustul în bronz al lui Daniel Ciugureanu, comuna Măgurele, raionul Ungheni (foto 19)⁶. Bustul a fost realizat de sculptorul Nicolae Lupu (Uniunea Artiștilor Plastici), finanțat integral de Societatea cultural-istorică „Mihai Viteazul” din Ploiești prin sponsorizări în cadrul manifestărilor programului „Centenar România 100”.

⁵ În cadrul Simpozionului „Unirea din 1918 în colecții muzeale”, desfășurat la 12 aprilie 2018, în incinta Muzeului Național de Istorie a Moldovei (Chișinău), dedicat Centenarului Unirii, dr. Cornel-Constantin Ilie, director-adjunct al Muzeului Național de Istorie a României (București), a prezentat comunicarea *Mărturie despre personalități basarabene în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*. Cu ocazia acestui eveniment dumnealui mi-a pus la dispoziție, pe suport electronic, file din dosarul Ciugureanu, aflat în custodia MNIR (foto 9-16), pentru care îi aducem sincerele noastre mulțumiri și pe această cale. Pe coperta Dosarului cu nr. 52801, Arhiva Operativă, Ministerul Afacerilor Interne, Republica Populară Română, data 16 sep. 1965, sunt schimonosite numele și prenumele, Ciugureanu devenind Ciugreanu, iar în loc de Daniel este trecut Dumitru. Conform filelor din acest dosar, putem stabili obiectele confiscate aparținând lui Daniel Ciugureanu, calificate de către anchetatorii care au întocmit procesele-verbale, drept bunuri/venituri de stat.

⁶ Informația și foto 19 au fost puse la dispoziție de către inginerul-constructor, poet Ion Popa-Pădure, consilier local comuna Măgurele, raionul Ungheni, director al Fundației „Draghiștea”, Casa Presei, Chișinău, 30 octombrie 2017, cărui îi aducem sincerele noastre mulțumiri și pe această cale.

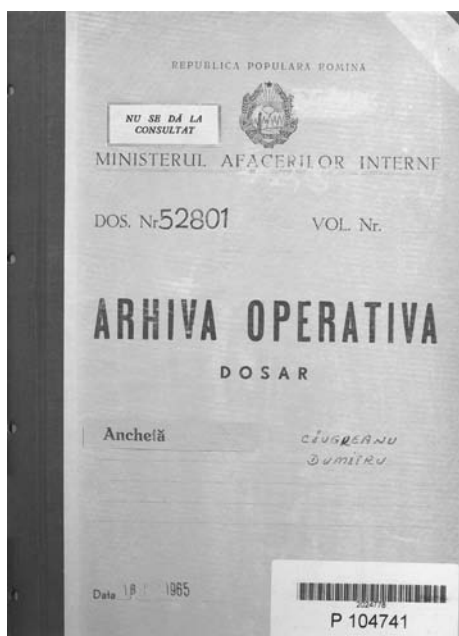

Foto 9. Coperta Dosarului cu nr. 52801. Anchetă pe numele Ciugureanu Dumitru, data 16 sep. 1965 (Arhiva MNIR).

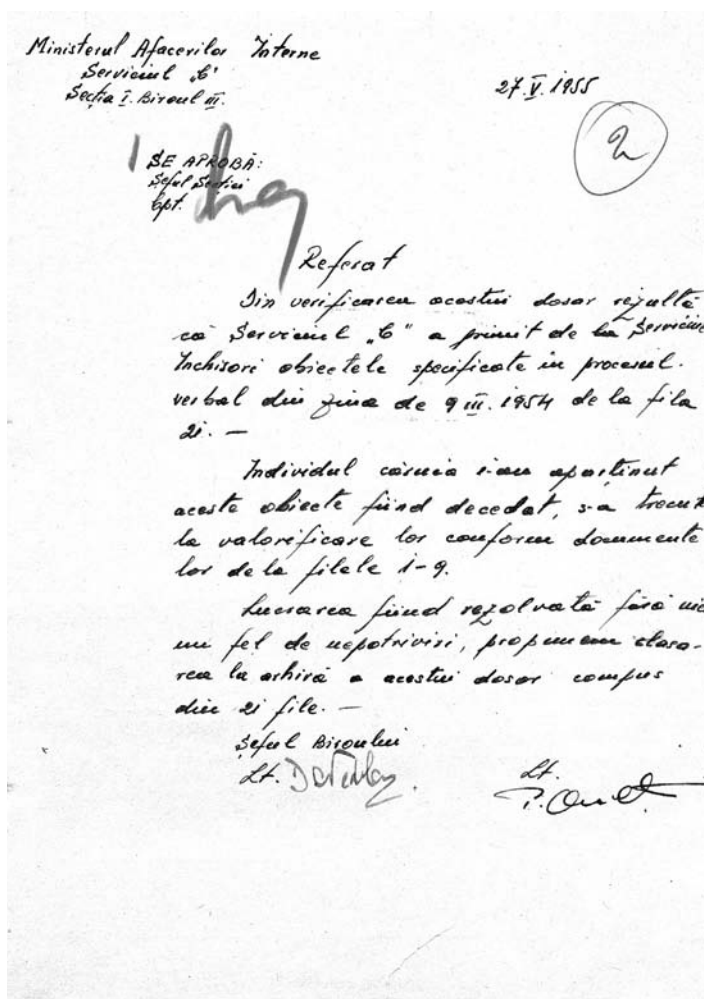

Foto 10. Fila nr. 2 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

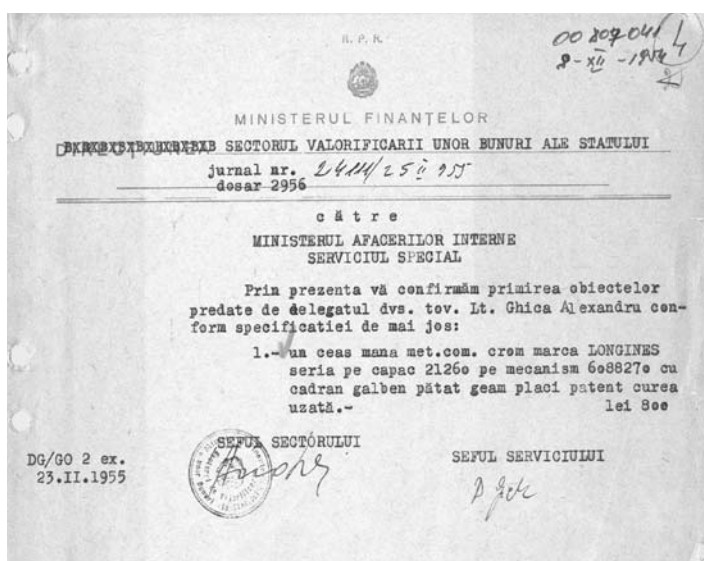

Foto 11. Fila nr. 4 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

II. Materiale și cercetări

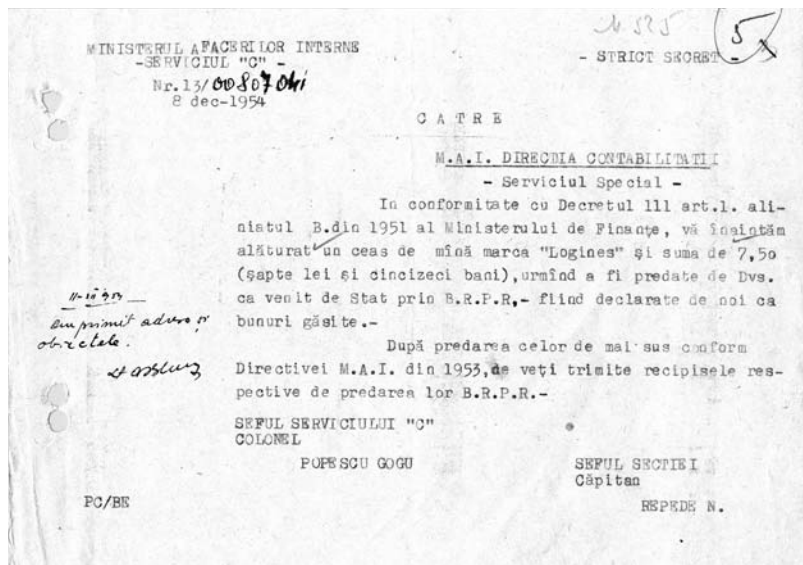

Foto 13. Fila nr. 9 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

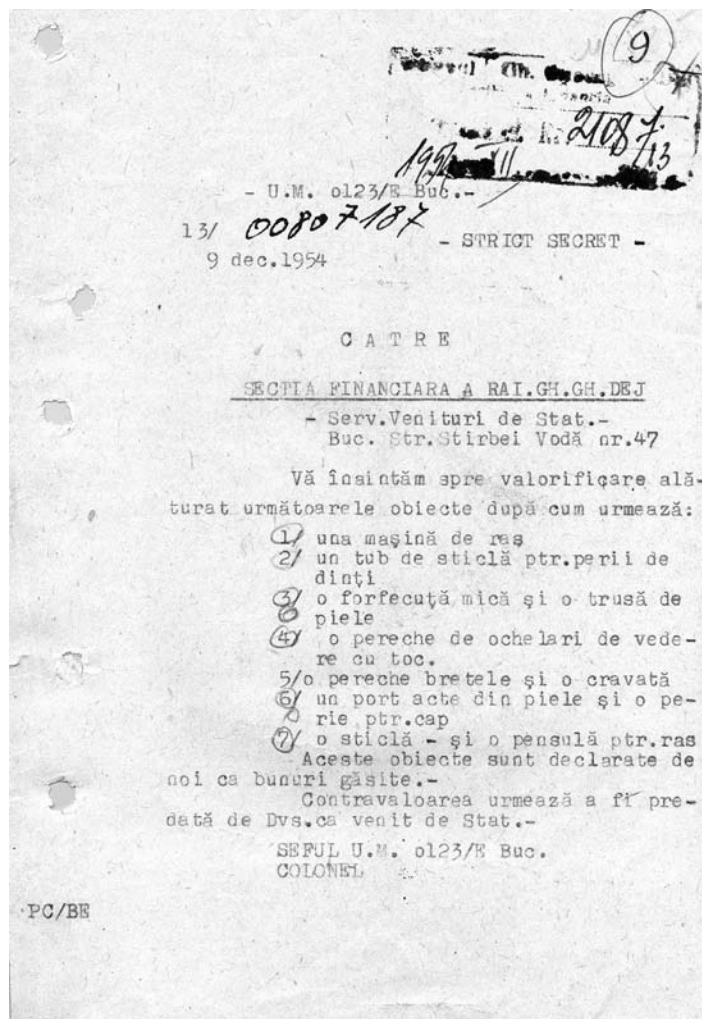

Foto 14. Fila nr. 10 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

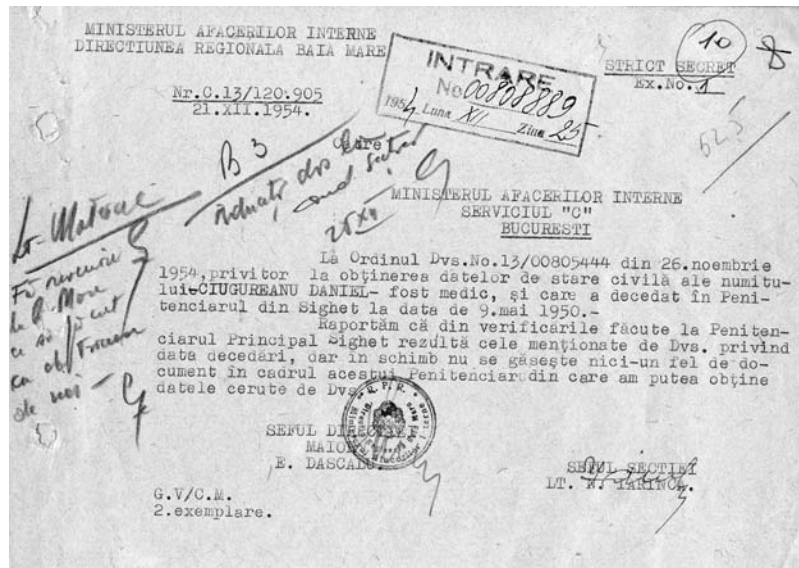

Foto 15. Fila nr. 19 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

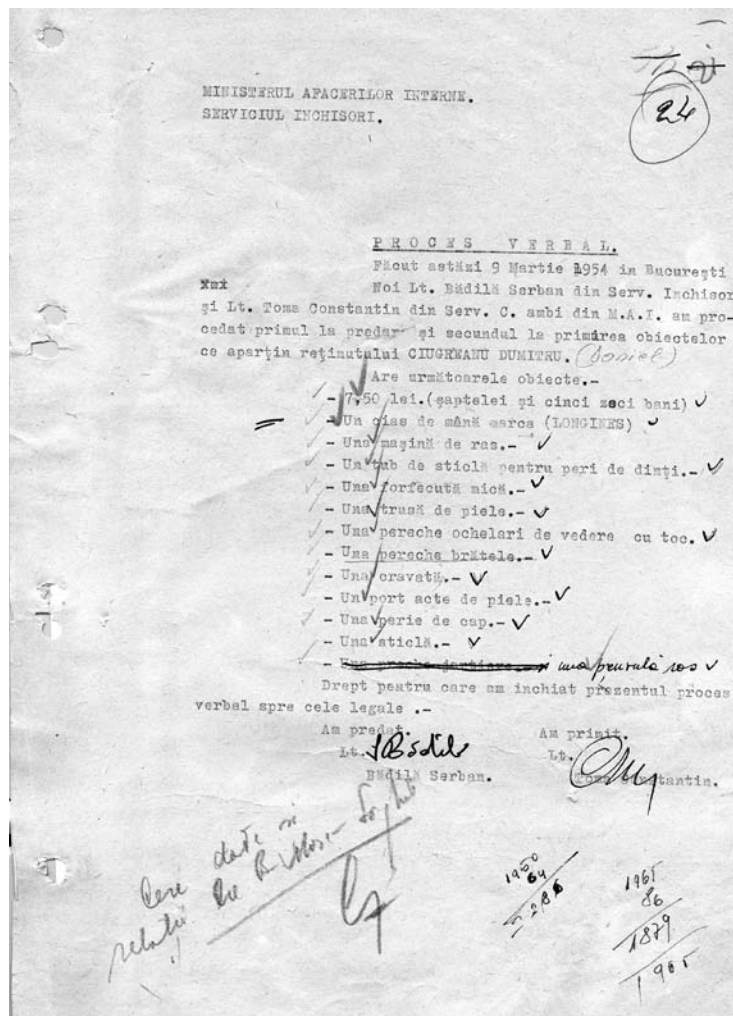

Foto 16. Fila nr. 24 din dosarul cu nr. 52801 (Arhiva MNIR).

Foto 17. Troița în memoria lui Daniel Ciugureanu de la Cimitirul Săracilor de la Sighet (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

Foto 18. Cenotaful lui Daniel Ciugureanu alături de mormintele lui Ioan Pelivan și Pantelimon Halippa de la cimitirul Cernica din București (fotografie din arhiva domnului Vitalie Ciugureanu).

Foto 19. Bustul din bronz ridicat în memoria dr. Daniel Ciugureanu, comuna Măgurele, raionul Ungheni, august 2017 (foto Ion Popa-Pădure).

Bibliografie

- Baciu 2017:** Gh. Baciu, Daniel Ciugureanu în contextul istoriei (Chișinău 2017).
- Basciani 2018:** Al. Basciani, Dificila Unire. Basarabia și România Mare (1918-1940) (Chișinău: Cartier 2018).
- Chișinău 1997:** Chișinău. Enciclopedie (Chișinău 1997).
- Colesnic 2004:** I. Colesnic, Generația Unirii (București, 2004).
- Constantin, Negrei, Negru 2012:** I. Constantin, I. Negrei, Gh. Negru, Ion Pelivan. Părinte al Mișcării Naționale din Basarabia. Ediția a II-a revăzută și completată (Chișinău: Notograf Prim 2012).
- Negrei 2007:** I. Negrei, Patrioti basarabeni întemnițați în închisoarea din Sighet. Cugetul 3, 2007, 22-35.
- Postică 2008:** E. Postică, Figuri basarabene în guvernele României interbelice. Tyragetia, Istorie. Muzeologie, vol.II, [XVII], nr.2, Chișinău, 2008.
- Roșca 2010:** N. Roșca, Basarabia și ministrul întregitor Daniel Ciugureanu (Chișinău: Editura Prut Internațional 2010).
- Tarlapan 2010:** E. Tarlapan, Daniel Ciugureanu un prim-ministru al neamului nostru și al neamurilor mele (Chișinău: Editura Labirint 2010).
- Taşcă 2018:** M. Tașcă, Daniel Ciugureanu - prim-ministru al independenței și al Unirii Basarabiei cu România, Revista română, Anul XXIV, nr. 1-2, Iași, 2018.
- Țurcanu 2016:** I. Țurcanu, Sfatul Țării. Documente (Chișinău: Știința 2016).
- Țurcanu 2018:** I. Țurcanu, Sfatul Țării. Istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene din anii 1917-1918 (Chișinău: Arc 2018).

Daniel Ciugureanu (1885-1950), a distinguished personality of the Romanian people

Keywords: doctor, patriot, politician, Union, martyr.

Abstract: Dr. Daniel Ciugureanu was an outstanding personality of the Romanian people. He was part of the generation of the Union and along with the great representatives of that era contributed to the fulfillment of the aspirations of all Romanians about the unity of national territories. The unification of Bessarabia with Romania was his dream, the political ideal for which he fervently fought his whole life, arguing that there is no province more Romanian than Bessarabia, that this is a living part of a single body in which blood pulsates through the beating of the same heart. The role of Dr. Daniel Ciugureanu in joining Bessarabia can be comparable to that of Iuliu Maniu in the union of Transylvania with Romania. Two titans of the Romanian nation, who dedicated their lives to the ideal of national unity, found the tragic end – one died in a terrible communist prison in Sighet, the other – on the way to the same prison, in Turda. The name of Dr. Daniel Ciugureanu can rightfully be put alongside the great names in the Bessarabian political life of the early 20th century, such as Ioan Pelivan, Ștefan Ciobanu, Constantin Stere, Pantelimon Halippa, Professor Constantin Tomescu, General Ioan Riscanu.

List of illustrations:

1. Founders of the newspaper "Cuvânt Moldovenesc", Chișinău, 1913.
2. The Eparchial House (Mitropolitan Palace, Seraphim's House). Chișinău.
3. The Basarabian delegation present in Iași to hand over to King Ferdinand I the Act of the Union of Bessarabia with Romania.
4. The Act of the Union of Bessarabia with Romania.
5. The Russian Issue and the European and Romanian Interests. "Glasul Țării" Publishing House, Chișinău, 1920.
6. The owner and director of the newspaper "Cuvântul Basarabiei". Chișinău, 1929.
7. The speech of Dr. Daniel Ciugureanu published in the "Monitorul oficial" No. 104 of May 9, 1928.
8. Holder of the Order of Ferdinand I Dr. Daniel Ciugureanu. January 24, 1932, Bucharest.
- 9-16. Sheets of the case No. 52801 opened in the name of Dr. Daniel Ciugureanu.
17. Crucifixion in memory of Dr. Daniel Ciugureanu at the Cemetery of the Poor in Sighet.
18. Cenotaph to Dr. Daniel Ciugureanu at the Cernica Cemetery in Bucharest.
19. Dr. Daniel Ciugureanu's bronze bust at the commune of Măgurele, Ungheni District. August 2017.

Даниел Чугуряну (1885-1950), выдающийся румынский политический деятель

Ключевые слова: врач, патриот, политический деятель, объединение, мученик

Резюме: Доктор Чугуряну был известным румынским политическим деятелем. Он принадлежал к «поколению объединения» и наряду с великими представителями той эпохи внес свой вклад в исполнение

чаяний всех румын о единстве национальных территорий. Объединение Бессарабии с Румынией было его мечтой, политическим идеалом, за который он пылко боролся всю свою жизнь, утверждая, что нет провинции более румынской, чем Бессарабия, что это часть единого тела, в которой пульсирует кровь благодаря биению одного сердца. Роль доктора Чугуряну в присоединении Бессарабии можно сравнить с ролью Юлиу Маниу в объединении Трансильвании с Румынией. Двух тиганов румынского народа, посвятивших свои жизни идеалу национального единства, постиг трагический конец – один погиб в страшной коммунистической тюрьме в Сигете, другой – по дороге в ту же тюрьму, в Турде. Имя Даниела Чугуряну по праву можно поставить в один ряд с великими именами в политике Бессарабии начала XX века, такими как Иоан Пеливан, Штефан Чобану, Константин Стере, Пантелеймон Халиппа, профессор Константин Томеску, генерал Иоан Рышкану.

Список иллюстраций:

1. Учредители газеты «Кувынт молоренеск». Кишинев, 1913 г.
2. Епархиальный дом (Митрополичий дворец, Серафимовский дом). Кишинев.
3. Бессарабская делегация, прибывшая в Яссы для вручения королю Фердинанду I документа об объединении Бессарабии с Румынией.
4. Документ об объединении Бессарабии с Румынией.
5. Русский вопрос и европейские и румынские интересы. Кишинев, Издательство «Гласул Цэрий», 1920 г.
6. Владелец и директор газеты «Кувынтул Басарабией». Кишинев, 1929 г.
7. Речь Д. Чугуряну, опубликованная в «Мониторул Официал» № 104 от 9 мая 1928 г.
8. Кавалер Ордена Фердинанда I Даниел Чугуряну. 24 января 1932 г., Бухарест.
- 9-16. Листы дела № 52801, заведенного на имя Даниела Чугуряну.
17. Распятие в память Д. Чугуряну на кладбище бедных в Сигете.
18. Кенотаф Д. Чугуряну на кладбище Черника в Бухаресте.
19. Бронзовый бюст Д. Чугуряну в коммуне Мэгуреле Унгенского района, август 2017 г.

07.05.2018

Anatolie Povestca, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 august, 121-A, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: a_povestca@mail.ru